
Godina neba

Prvo pitanje, kojega se sjećam još iz knjižice *Mali vjerski nauk*, po kojoj smo se kao djeca pripremali na primanje sakramenata svete ispovijedi i pričesti, bilo je: *Zašto smo na svijetu?* To pitanje, izrečeno i oblikovano na ovaj ili onaj način, prati me sve do današnjega dana. I prvi odgovor, koji se nalazio u tom malom katekizmu, a glasio je: *Na svijetu smo zato da Boga spoznamo, da ga ljubimo i da k njemu dođemo* - i dandanas je (s ponosom to priznajem!) okosnica moje vjere i teologije. Stoga sam na neki način ostao začuđen kad sam zamijetio da je veliki *Katekizam Katoličke crkve* nekako elegantno zaobišao to pitanje. Istina, ono je prisutno, ali ne tako neposredno jasno i bistro kao nekada.

Priznajem i to da me je temeljno pitanje: *Zašto smo na svijetu?* neprestano poticalo da podignem pogled prema nebu! Ne samo prema teološkom *Božjem nebu* nego i prema ovom stvarnom svemiru, u koji sam s divljenjem i čuđenjem zagledan sve do dana današnjega. Možda me to potaknulo da i kao teolog budem pažljiv i otvoren prema prirodnim znanostima, posebno prema fizici i astronomiji, te da sa zanimanjem pratim što se na tim područjima zbiva, bilo u fundamentalnim istraživanjima subatomske svijeta (poput traženja Higgsova bozona kroz LHC projekt u CERN-u), bilo da uživam u najnovijim snimkama svemirskih teleskopa HUBBLE i COBE, kao i u novim varijantama kozmoloških teorija koje se često javljaju.

Posebno me raduje što se posljednjih godina na hrvatskom jeziku može naći, i za slabije upućene znatiželjnike, kvalitetna literatura s tih područja (usp. L. Lederman – D. Teresi, *Božja čestica*, Izvori, 2000.; R. Burnham, *Astronomija, Vodič po zvjezdanom nebu*, Dušević i Kršović, Rijeka, 2003.), te što se i vjerski orijentirani izdavači ipak pomalo okreću radovima o odnosu vjere, teologije i prirodnih znanosti. Tu svakako treba spomenuti prijevode djela: D. Lambert, *Znanost i vjera* (KS, Zagreb, 2003.) i A. Benz, *Budućnost*

svemira. Slučaj, kaos, Bog? (KS, Zagreb, 2006.). Posebno su me, međutim, obradovale dvije knjige objavljene posljednjih mjeseci. Prva je zbornik *Stvaranje i evolucija* (Verbum, Split, 2008.), u kojem su radovi s kolokvija učeničkog kruga pape Benedikta XVI., održanog u Castel-Gandolfu početkom rujna 2006. godine. Druga je neobična knjiga fizičara Arnolda Benza i bibličara Samuela Vollenweidera, *Baca li Bog kockice?* (KS, Zagreb, 2008.). Radi se o jednoj vrsti znanstvenofantastičnog romana u formi dijaloga, koji tematizira odnos znanosti i vjere, Boga i prirode, slobode i zakona, objave i uskrsnuća, a završava gotovo doslovnim citatom Clark-Kubrickove *Odiseje u svemiru 2001*. Ova posljednja, nakon što sam je pročitao nadušak, navela me i na misli što slijede.

Naime, ova, 2009. godina proglašena je *godinom astronomije*. Nakana je da se podsjeti na značenje temeljnih istraživanja (danas je jasno da su astrofizička istraživanja posve komplementarna s istraživanjima u području subatomske fizike, a ova imaju reference na primjer u molekularnoj biologiji!) – budući da nas vode, barem se tako u ovom času čini, prema temeljnim zakonima (ili *određenjima*, ako ih ne možemo, dakako u klasičnom poimanju, svrstati pod *zakone*), koji stoje u temelju ovoga s/tvarnoga svijeta, a koji, čini se, imaju izuzetno značajne antropološke implikacije. No postoji i još jedna nakana, koja se ne može svesti na koliko-toliko ispunjenje naše čežnje za spoznajom, a to je poticaj da se doživi iskustvo veličanstvene ljepote. Jedva da se ljepota može tako jako i jasno doživjeti, kao u pogledu u nebo, ono nebo kojega je zemlja sićušni, a tako dragocjeni dio, sa svim svojim blagom života i ljudi.

Nažalost, čini se da se nalazimo u čudnom procjepu paradoksalnog trenutka povijesti. S jedne strane ljudski um prodiere sve dublje u beskraj svemira i do nezamislivo malih struktura od kojih je ispletena ova naša stvarnost tvari i sile, prostora i vremena, a s druge strane, čak i u doslovnom smislu, sam čovjek kao da sebi sakriva nebo. Godina astronomije želi nas, dok na vlastitoj koži, na primjer u očitim globalnim posljedicama klimatskih promjena, osjećamo učinke naših nereda i nasilja nad prirodom, podsjetiti na činjenicu svjetlosnog zagađenja. Jednostavno rečeno, toliko smo se okrenuli zemlji da više ne vidimo nebo! Umjetnim svjetlima zapriječili smo da nam nebesko svjetlo stigne u oči, da nam probudi um i dirne osjećaje. Milijuni ljudi koji žive u velegradovima i gusto naseljenim urbaniziranim područjima, zapravo nikad nisu vidjeli nebo. A to je šteta, golema šteta.

Suvremena tehnika hvali se svojim postignućima i treba priznati da su neka od njih doista fascinantna. Međutim, upravo

na području svjetlosti treba biti skroman i priznati istinu: I najjači izvori svjetlosti što su ih ljudi proizveli, imaju vrlo kratak doseg. Nekoliko desetaka ili u najboljem slučaju nekoliko stotina kilometara. A svjetlost nebeska, ona koja nam stiže od zvijezda, doseže nas iz prostora dubokog milijardama godina svjetlosti! Ako ništa drugo, onda bi se, barem iz istinoljubivosti i nužne skromnosti, ponekad trebalo odmaknuti od zagledanosti u ta svoja mala svjetlila i podići oči k nebu! Da osjetimo koliko smo maleni pred beskrajem, i koliko smo veliki da ga spoznajemo, dapače, da taj beskraj primimo na dar.

* * *

Nastojeći, koliko mi je moguće, otvorenim očima promatrati današnja teološka gibanja, kako u svijetu tako i kod nas, imam dojam da se s teologijom događa nešto slično kao i s astronomijom. Postoji jedan dio teoloških stručnjaka koji se na manje ili više intenzivan način bave različitim granama teologije. Neki od tih teoloških ogranaka, poglavito oni koji su usredotočeni na etičke, psihološke i sociološke, odnosno socio-antropološke teme, imaju relativno značajan odjek u Crkvi i društvu. One pak grane teologije koje se tiču *neba*, ne samo kao eshatološke stvarnosti koja pripada bitnim vidovima objave, ne samo da su ostavljene po strani, nego se čini da se zaista bave nečim nerazumljivim. Zato se možda i događa da se dio teologa radije hvata čiste *ovostranosti*, jer im se čini da govor o nebu (a zapravo govor o Bogu: *teo-logia*, o onostranosti i o ljudskom spasenju kao zajedništvu s osobnim Bogom u Isusu Kristu), nema odjeka. Tako se na kraju neke ideje ili slutnje samo iznesu na kojem znanstvenom skupu ili objave u časopisu, ali ostaje dojam da sve to, i kad je kršćanski autentično i znanstveno zanimljivo, ostaje negdje izvan teološki izazovne i vjerski življene svakodnevice.

Pitanje je jednostavno: Je li današnja kršćanska teologija, impresionirana zemljom (čitaj antropologijom), dobrim dijelom zaboravila nebo? Ne očituje li se to, na primjer, u aktualnim bioetičkim disputama? Gdje je završio kršćanski teološki i antropološki aksiom o prosudbi *sub speciae aeternitatis*? Ne radi li se tu o naizgled neprimjetnom, ali vrlo promišljenom i brižno provedenom podčinjavanju neba zemlji, jasno vidljivom na primjer u prošlogodišnjem onemogućavanju papi Benediktu XVI. da progovori na rimskom sveučilištu *La Sapienza*? Je li se možda u tom znanstvenoantropološkom i povijesnoreligijskom dijelu teologija dala zavesti zamamnim, ali tako kratkim dosegom

spoznaja što su ih omogućila ljudska svjetla, da je malo smetnula s uma nebesku objavu?

Ulazeći u takozvano ekološko doba, nije bespredmetno, posebno nama teolozima, a pogotovo ako smatramo da nam je poziv biti navjestiteljima vjere i službenicima Crkve, zapitati se o teološkoj ekologiji. Ne radi se tu samo o poštovanju stvorene stvarnosti, nego ponajprije o poštovanju *Božjeg neba* kao temeljnog ljudskog određenja. Ispravan odnos s *Božjim nebom* ili, ako ćete jednostavnije - iskreni teološki *povratak nebu*, ima svoju normu i mjeru. Ta mjera je za kršćansku teologiju nebesnik i zemnik, Utjelovljeni i Uskrsnuli, sin čovječji i Sin Božji, Isus Krist.

Za kršćane vjernike, za teologe kršćane vjernike, Isus Krist je mjera Božjega neba na zemlji, on je prolaz kroz koji se stječe *uvid u nebo*, on je odsjaj slave Očeve, on je, konačno, kao uskrsnuli Spasitelj, *samo nebo!* On je Božje nebo koje nam nije daleko. Njegova je riječ: "Evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta" (Mt 28,20). Ostaje nam, dakle, moliti za milost duhovne i intelektualne hrabrosti, da ne mjerimo uporno sve dosegom svojih sitnih svjetiljki, nego da podignemo um i srce veličanstvu Božjeg darovanog i obećanog neba, kako bismo bili na pomoć onima koji su neba željni, te kako bismo i svojim životom ravnali *sub speciae aeternitatis*.

Ante Mateljan